

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om vissa villkor vid värdepappers- och valutahandel samt avvecklingssystem och lag om ändring av 5 a § lagen om värdeandelskonton

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att lagen om vissa villkor vid värdepappers- och valutahandel samt betalningssystem ersätts med en ny lag om vissa villkor vid värdepappers- och valutahandel samt avvecklingssystem. Målet med propositionen är att i Finland genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv om slutgiltig avveckling i system för överföring av betalningar och värdepapper.

Den nuvarande lagens bestämmelser har med undantag för smärre justeringar infogats i lagförslaget i nästan oförändrad form. Den föreslagna lagen skall till skillnad från den nuvarande och i överensstämmelse med direktivet också gälla bruttoavvecklingssystem i värdepappershandeln. Tillämpningen av lagen påverkas inte av om ett avvecklingssystem grundar sig på nettning av leveransförpliktelser eller om leveransförpliktelserna fullgörs mellan deltagarna till bruttobelopp. Den föreslagna lagen gäller också säkerheter som ställts till förmån för centralbanken när den sköter centralbanksfunktioner.

I förslaget avsedda avvecklingssystem kan enligt huvudregeln endast upprätthållas av

en centralbank eller en eller flera av de i den föreslagna lagen uppräknade finländska sammanslutningarna eller motsvarande utländska sammanslutningar.

I förslaget begränsas liksom i direktivet möjligheterna att netta eller i övrigt avveckla en förpliktelse i ett avvecklingssystem efter att insolvensförfarande inletts mot en deltagare i systemet. Dessutom föreslås att i lagen infogas bestämmelser som överensstämmer med direktivets bestämmelser om tillämplig lag och anmälningsskyldighet samt om användningen av avvecklingskonton och kreditfaciliteter efter att insolvensförfarande inletts mot en deltagare i avvecklingssystemet.

Dessutom föreslås att i lagen om värdeandelskonton infogas en direktivsenlig bestämmelse om tillämplig lag när rättigheterna till värdeandelar som noteras på ett förvaltningskonto är registrerade eller i övrigt bokförs utomlands.

Lagarna är avsedda att träda i kraft den 11 december 1999 när tiden för genomförande av direktivet löper ut.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄNNA MOTIVERINGAR	3
1. Nuläge	3
1.1. Betalningssystem	3
1.2. System för avveckling av värdepapper	4
1.3. Europaparlamentets och rådets direktiv 98/26/EG	5
1.4. Europaparlamentets och rådets direktiv 97/5/EG	6
1.5. Bedömning av nuläget	6
2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	7
3. Propositionens verkningar	8
4. Beredningen av propositionen	8
DETALJMOTIVERINGAR	9
1. Lagförslag	9
1.1. Lag om vissa villkor vid värdepappers- och valutahandel samt avvecklingssystem	9
1.2. Lag om värdeandelskonton	15
2. Ikraftträdande	16
LAGFÖRSLAG	17
1. Lag om vissa villkor vid värdepappers- och valutahandel samt avvecklingssystem	17
2. Lag om ändring av 5 a § lagen om värdeandelskonton	21

ALLMÄNNA MOTIVERINGAR

1. Nuläge

1.1. Betalningssystem

Finlands Banks checkkontosystem

Finlands Bank upprätthåller Finlands Banks checkkontosystem (Bank of Finland Real-time Gross Settlement system, BoF-RTGS) som togs i bruk år 1991. Finlands Banks checkkontosystem har varit eurobaserat sedan början av år 1999 när den ekonomiska och monetära unionens tredje fas inleddes.

Utöver täckningen för betalningar banker emellan (PMJ-clearing) erlägger man via Finlands Banks checkkontosystem bruttobetalningar mellan kontoinnehavarna, t.ex. expressöverföringar, checker och bankväxlar (POPS), de betalningar som förmedlas i TARGET-systemet och betalningar i värdepappershandeln. Också betalningar mellan Finlands Bank och kontoinnehavarna utförs i Finlands Banks checkkontosystem. År 1998 registrerades i Finlands banks checkkontosystem ca 181 300 transaktioner vilkas sammanlagda värde uppgick till ca 11 500 miljarder mark.

Finlands Banks checkkontosystem verkar i realtid. Betalningarna utförs transaktionsspecifikt till bruttobelopp mellan parterna. Betalningsuppgifterna sänds till Finlands Bank antingen från en arbetsstation på en bank via datakommunikationsnätet eller SWIFT-nätet. Finlands Bank kontrollerar om det finns tillräckliga medel på kontot för att utföra betalningen. Om medel finns, debiterar Finlands Bank avsändarbankens checkkonto och krediterar samtidigt mottagarbankens checkkonto (inhemsk RTGS-betalning). Betalningen blir enligt systemets regler oåterkallelig och slutgiltig vid registreringstidpunkten.

Om det inte finns tillräckliga medel på avsändarbankens checkkonto för att utföra betalningen, står den kvar i kö i väntan på att det kommer in medel. En kontoinnehavare kan bestämma att en betalning får registreras tidigast vid en viss tidpunkt och då kvarstår betalningen i kö och utförs tidigast vid den angivna tidpunkten. Bankerna kan också bestämma i vilken ordning betalningar skall utföras. De betalningar som står i kö kan återkallas genom att man avlägsnar dem från kön.

Finlands Banks checkkontosystem hör till TARGET-systemet (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system). TARGET-systemet består av RTGS-systemen i medlemsstaterna inom euroområdet och Europeiska centralbankens betalningsmekanismer samt Interlinking-systemet som förenar dessa. Realtidsbaserade bruttoavvecklingssystem (RTGS-system) i de EU-länder som inte hör till euroområdet kan också ansluta sig till TARGET-systemet. TARGET-systemet har utvecklats för att förmedla till penningpolitiken anknutna betalningar och betalningar i eurobelopp inom gemenskapens penningmarknadshandel. Via TARGET kan man förmedla också andra eurobetalningar till nästan alla inom EU verksamma kreditinstitut.

I TARGET skickar betalarbanken ett betalningsuppdrag till sin egen nationella centralbank. Centralbanken skickar betalningen vidare via systemet till mottagarbankens centralbank som erlägger betalningen till mottagarbanken. Mottagarbankens centralbankskonto krediteras inte innan betalarbankens centralbankskonto har debiterats eller en täckningsreservation gjort på kontot. Det tar i normala fall bara några minuter att överföra betalningen från kontot hos betalarbankens centralbank till kontot hos mottagarbankens centralbank. TARGET-betalningen blir enligt checkkontosystemets regler oåterkallelig vid tidpunkten för täckningsreserveringen.

Betalningssystem mellan bankerna

Bankernas inbördes betalningssystem (PMJ) upprätthålls av medlemmarna i Bankföreningen i Finland vilka verkar som clearingbanker. Bankernas inbördes betalningssystem är ett förmedlingssystem där transaktionerna överförs satsvis i filer och i vilket bankerna utbyter betalningsuppgifter sinsemellan på bilateral basis. Täckningsöverföringen i betalningssystemet grundar sig på ett avtal om clearingnoteringar mellan Finlands Bank och clearingbankerna. Täckningen för kontoöverföringar, bankkortsbetalningar och direktdebiteringar överförs via Finlands Banks checkkontosystem två gånger om dagen enligt de clearingkalkyler bankerna tillställer Finlands Bank. Täckningsöverföringarna sker som samregistreringar

och resultatet av dem är att varje banks checkkontosaldo ändras enligt beloppet av den multilaterala nettoskulden eller fordran.

I det inbördes betalningssystemet mellan bankerna förmedlades år 1998 totalt ca 282 miljoner betalningar vilkas sammanlagda värde uppgick till ungefär 2 850 miljarder mark.

I upprätthållandet av det system som används för expressöverföringar samt för att förmedla kund- och bankcheckers och bankväxlar (POPS) deltar medlemmarna i Bankföreningen i Finland. Bankerna kommer bilateralt överens om en storleksgräns för betalningarna och de betalningar som går över denna gräns utförs som bruttoöverföringar via Finlands Banks checkkontosystem. Om betalningen är mindre än den överenskomna gränsen, nettas den bilateralt mellan bankerna så att varje banks nettoskuld till eller nettofordran av den andra parten uppdateras kontinuerligt enligt inkommande och utgående betalningar. När man uppnår den bilateralt överenskomna gränsen utför bankerna en täckningsöverföring i Finlands Banks checkkontosystem. Dagen avslutas med att man utför täckningsöverföringar så att den bilaterala skulden nollställs.

I POPS-systemet utfördes år 1998 ca 110 000 expressöverföringar vilkas sammanlagda värde uppgick till ungefär 915 miljarder mark. Antalet checker var ca 800 000 och deras totala värde ungefär 550 miljarder mark.

Andelsbankernas Centralbank Abp och Aktia Sparbank Abp upprätthåller dessutom vardera egna betalningssystem för skötsel av de lokala bankernas betalningar.

1.2. System för avveckling av värdepapper

Värdepapperscentralens clearingsystem

I avvecklingsverksamheten i värdepappershandeln fastställs de förpliktelser som uppstår i värdepappershandeln och uppfylls genom att värdepappren överförs från säljaren till köparen och betalningen från köparen till säljaren. I Finland förvarar man värdepapper huvudsakligen i värdeandelssystemet. Förvar och hantering av värdeandelar sköts av sex separata värdeandelsregister som upprätthålls av bankerna och Finlands Värdepapperscentral Ab (nedan värdepapperscentralen). Handeln med aktier och aktierelaterade värdeandelar avvecklas i värdepapperscentralens

OM-system. I värdepapperscentralens RM-system avvecklas handeln med masskuldebrev och andra penningmarknadsinstrument.

I värdepapperscentralens OM-system nettas betalningsförpliktelserna per clearingpart. Overlåtelserna avvecklas dagligen i en enda post genom att man noterar alla transaktioner i värdeandelsregistren och överför betalningarna i Finlands Banks checkkontosystem genom kontonoteringar eller på något annat av värdepapperscentralen godkänt sätt.

I OM-systemet avvecklades år 1998 ca 1 224 000 transaktioner vilkas sammanlagda värde uppgick till ca 600 miljarder mark.

Handeln med värdeandelar som emitterats av finska staten, Finlands Bank samt privata sammanslutningar avvecklas i värdepapperscentralens RM-system för centraliserad avveckling i fråga om värdeandelar som utgör främmande kapital. I RM-systemet kan man värdeandelskontona emellan och i penningbokföringen göra samtidiga och ömsesidiga överföringsnoteringar. Avvecklingen sker i realtid och specifikt för varje köp. Parterna matar in uppgifterna om köpet i systemet som kontrollerar att uppgifterna stämmer överens, bekräftar att köpet är bindande och godkänner det för avveckling. De ömsesidiga prestationerna sker på överenskommen dag. Enligt värdepapperscentralens regler har en part inte rätt att ensidigt återkalla ett bekräftat köp. Säljaren kan i samband med att köpet registreras meddela att de sålda värdeandelarna reserveras så att de enbart kan användas för att verkställa leveransen. På motsvarande sätt kan köparen på förhand reservera medel på ett checkkonto hos Finlands Bank. På leveransdagen avförs värdeandelarna från säljarens konto och noteras på köparens konto samtidigt som säljaren får betalning av köparens medel.

I RM-systemet avvecklades år 1998 ca 68 900 transaktioner vilkas sammanlagda värde var ca 4 800 miljarder mark.

Clearingsystemet i optionshandeln

Rättigheter och förpliktelser som uppstår i optionshandeln fastställs och uppfylls vid clearing av standardiserade derivativavtal genom att en avtalsenlig betalningsskyldighet fullgörs eller den underliggande egendomen överförs. Optionsföretaget blir vid clearing motpart i optionshandeln. De rättigheter och förpliktelser som fastställs vid clearing ansluter sig i enlighet med avtals-

villkoren i fråga till betalning av köpeskillingen och arvoden, ställande av säkerheter och leverans av den underliggande egendomen.

I clearingssystemet vid Hex Ab, Helsingfors Värdepapper- och derivativbörs, clearingbolag (nedan Helsingfors Börs) noteras optionsköpen på kundspecifika clearingkonton i samband med godkännandet av clearingningen. De optionsköp som noterats på ett clearingkonto utgör en s.k. kontoposition i vilken derivativavtal med olika riktning nettas. Också de säkerheter som krävs i optionshandeln nettas.

De rättigheter och förpliktelser som fastställs vid clearingningen fullgörs vid leveransen som beroende på avtalsvillkoren kan ske i en eller flera etapper. Vid leveransen nettas för varje clearingparts del rättigheterna och förpliktelserna på kundernas clearingkonton. Leveransen av de aktier som utgör den underliggande egendomen genomförs i värdepapperscentralens system. Betalningarna kan utföras med hjälp av bankernas betalningssystem.

År 1998 clearades 2 800 000 derivativavtal vid Helsingfors Börs. På basis av ett samarbetsavtal mellan Helsingfors Börs och den tyska derivativbörsen Eurex överförs en del av Helsingfors Börs derivativhandel hösten 1999 till Eurex system på vilket tysk lag tillämpas.

1.3. Europaparlamentets och rådets direktiv 98/26/EG

Allmänt

Europaparlamentets och rådets direktiv 98/26/EG om slutgiltig avveckling i system för överföring av betalningar och värdepapper, nedan direktivet, antogs den 19 maj 1998. Det primära syftet med direktivet är att säkerställa verksamheten av betalningssystem och avvecklingssystem för värdepapper i situationer när insolvensförfarande inletts mot en deltagare i ett system. Direktivet gäller både bruttoavveckling och avveckling som grundar sig på nettning.

Med direktivet strävar man efter att minska den systemrisk som särskilt ansluter sig till de avvecklingssystem som grundar sig på multilateral nettning. I direktivets ingress understryker man också vikten av att minska de rättsliga riskerna för deltagande i system för bruttoavveckling av värdepapper i realtid

i synnerhet när det finns ett nära samband mellan betalningssystem och värdepappersavvecklingssystem. Direktivet syftar till att bidra till att gränsöverskridande avvecklingsarrangemang för betalningar och värdepapper inom gemenskapen är ändamålsenliga och kostnadseffektiva och genom detta till att stärka kapitalets fria rörlighet på den inre marknaden med tanke på den ekonomiska och monetära unionens tredje fas.

Tillämpningsområde

Direktivet tillämpas enligt artikel 1 på varje sådant i artikel 2 a definierat system som faller under lagen i en medlemsstat, oberoende av vilken valuta som hanteras i systemet, samt på deltagarna i ett sådant system. Dessutom gäller direktivet säkerheter som ställts i samband med deltagande i ett system eller i samband med operationer som utförs av centralbankerna i medlemsstaterna i deras funktion som centralbanker.

Med ett system avses enligt artikel 2 a ett sådant formellt arrangemang mellan tre eller flera deltagare som har gemensamma regler och standardiserade arrangemang för att utföra överföringsuppdrag mellan deltagarna, som faller under lagen i en medlemsstat som betecknat systemet som ett system och som anmälts till kommissionen av medlemsstaten i fråga. En medlemsstat kan emellertid i enskilda fall beteckna också ett formellt arrangemang mellan två deltagare som ett system när medlemsstaten anser att systemrisken motiverar detta. Deltagarna i ett system väljer enligt denna punkt vilken stats lag som skall tillämpas på systemet och måste då välja lagen i en medlemsstat där åtminstone en av dem har sitt huvudkontor.

Nettningens och överföringsuppdragens bindande verkan

Enligt artikel 3.1 första stycket skall överföringsuppdrag och nettning gälla enligt rättsordningen. De är bindande i förhållande till tredje man också när insolvensförfarande inletts mot en deltagare om överföringsuppdragen infördes i systemet innan insolvensförfarande inleddes. Enligt artikel 3.3 skall tidpunkten för införande av ett överföringsuppdrag i systemet bestämmas i systemets regler.

Enligt artikel 3.1 andra stycket skall överföringsuppdrag som införs i ett system efter

den tidpunkt då insolvensförfarande inleds och som utförs samma dag som insolvensförfarande inleds också gälla enligt rättsordningen och vara bindande för tredje man om clearingorganisationen efter avvecklingen kan visa att den inte hade eller borde ha haft kännedom om att insolvensförfarande inletts.

Enligt artikel 4 får medlemsstaterna föreskriva att inledning av insolvensförfarande mot en deltagare inte skall hindra medel eller värdepapper som finns på deltagarens avvecklingskonto från att användas för att uppfylla denna deltagares förpliktelser i systemet den dag insolvensförfarandet inleds. Dessutom kan medlemsstaterna föreskriva att en deltagares till systemet anknutna kreditfacilitet får användas för att uppfylla deltagarens förpliktelser i systemet mot befintlig säkerhet.

Enligt artikel 5 får en deltagare i ett system eller tredje man inte återkalla ett överföringsuppdrag efter en i systemets regler angiven tidpunkt.

Insolvensförfarande

Enligt artikel 7 i direktivet skall insolvensförfarande mot en deltagare i ett system inte ha retroaktiv verkan på de rättigheter och förpliktelser som har uppstått för deltagaren i samband med deltagande i systemet innan insolvensförfarande inleddes. På sådana rättigheter och förpliktelser skall enligt artikel 8 den stats lag tillämpas som tillämpas på själva systemet. Enligt artikel 6.3 skall övriga medlemsstater omedelbart underrättas om att insolvensförfarande inletts mot en deltagare i systemet.

Skydd för innehavare av säkerhet

Inledande av insolvensförfarande mot en deltagare som ställt en säkerhet påverkar inte enligt artikel 9.1 de rättigheter som en deltagare till vars förmån en säkerhet ställts i samband med systemet har och inte heller de rättigheter medlemsstaternas centralbanker eller europeiska centralbanken har i säkerheter som ställts till förmån för dem. Sådan säkerhet får realiseras för att tillgodose nämnda rättigheter. Enligt artikel 9.2 bestäms säkerhetsinnehavarens rättigheter till värdepapper enligt lagen i den medlemsstat där rättigheterna med avseende på värdepappren har registrerats i ett register, på ett konto eller i ett system för centraliserad för-

valtning. Enligt punkt 21 i direktivets ingress tillämpas bestämmelsen bara om lagstiftningen i den stat där värdepappren befinner sig tillåter att rättigheter med avseende på värdepappren registreras i en annan stat.

Genomförande

Medlemsstaterna skall sätta i kraft lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet i fråga före den 11 december 1999.

1.4. Europaparlamentets och rådets direktiv 97/5/EG

Syftet med Europaparlamentets och rådets direktiv 97/5/EG om gränsöverskridande betalningar är att förbättra de gränsöverskridande betalningstjänsterna för både privatpersoner och företag inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Största delen av direktivets bestämmelser gäller förhållandet mellan beställaren av betalningsuppdraget och dennes bank eller något annat företag som tillhandahåller tjänster avseende betalningsöverföring. I direktivet finns också en del bestämmelser om det inbördes ansvaret mellan företag som deltar i förmedlingen av betalningar. När direktivet emellertid inte gäller avvecklingsverksamhet i betalningssystem har det ingen betydelse för den föreslagna lagen. Direktivet har genomförts i Finland med lagen om betalningsöverföringar av den 28 juli 1999 (821/1999).

1.5. Bedömning av nuläget

Allmänt

Tillämpningsområdet för lagen om vissa villkor vid värdepappers- och valutahandel samt betalningssystem (588/1997, nedan nettningslagen) utvidgades med en lag som trädde i kraft i början av år 1999 till att gälla även clearing av betalningsförpliktelser i betalningssystem. I lagen fastställdes att nettningen har bindande verkan i insolvensituationer och att ett överföringsuppdrag är en förpliktelse som binder också konkursbon. På detta sätt tryggades betalningssystemens verksamhet. Clearingmetoderna i betalningssystemen behandlades i regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om vissa villkor vid värdepap-

pers- och valutahandel och 7 § lagen om Finlands Bank (RP 259/1998 rd).

Någon annan lagstiftning om betalningssystem finns inte. Deras verksamhet grundar sig på avtal mellan deltagarna i systemen och på etablerad banksed.

Nettningslagen gäller också på nettning baserad clearingverksamhet i värdepappershandeln. I ovan nämnda regeringsproposition ingick inget förslag om att lagens tillämpningsområde skulle utvidgas till att gälla bruttoclearingssystemen i värdepappershandeln. Detta motiverades i propositionen med att regleringen i fråga om dem görs enhetlig i samband med genomförandet av direktivet om avvecklingssystem.

I övrigt finns det bestämmelser om clearingverksamheten i värdepappershandeln i värdepappersmarknadslagen (495/1989) och lagen om handel med standardiserade optioner och terminer (772/1988). I dem finns bl.a. bestämmelser om koncession för clearingverksamhet, clearingorganisationens verksamhet, clearingmedlemmar och tryggnad av deras ställning samt clearingorganisationers och clearingmedlemmars panträtt. Bara de sist nämnda bestämmelserna om säkerhet har betydelse med tanke på denna proposition. De behandlas senare i detaljmotiveringarna för 11 § 3 mom.

Ändringar föranledda av genomförandet av direktivet

Vid beredningen av de propositioner som gällt nettningslagen och utvidgandet av tillämpningsområdet för den försökte man beakta alla de behov av ändringar som skulle föranledas av direktivet som då ännu var under beredning. Alla av direktivet föranledda ändringar kunde emellertid ännu inte då förutses. Kommissionens förslag till direktiv gällde överhuvudtaget inte system för avveckling av värdepapper och innehållet i förslaget till direktiv ändrades ännu i slutskedet av dess beredning. Därför stämmer inte alla bestämmelser i nettningslagen helt överens med direktivet.

Av ovan nämnda skäl har inte heller nettningslagen sådana bestämmelser som direktivet förutsätter om bl.a. att underrätta andra stater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet om att insolvensförfarande inletts, tillämplig lag, anmälningar till kommissionen eller säkerheter som ställs till förmån för Europeiska centralbanken eller cen-

tralbankerna i de andra staterna. Också nettningslagens bestämmelser om nettning efter att insolvensförfarande inletts mot en deltagare avviker i vissa avseenden från vad som föreskrivs i direktivet.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Propositionens mål är att undanröja den rättsliga osäkerhet som ansluter sig till avvecklingens slutgiltighet när det gäller bruttoavvecklingssystem för värdepapper samt att justera och komplettera bestämmelserna om avvecklingssystemens verksamhet så att de följer direktivet. Den föreslagna lagen skall gälla avvecklingssystem som upprätthålls av en centralbank och vissa andra sammanslutningar som uppräknas i den föreslagna lagen också när bruttometoden används vid avveckling av värdepapper.

Upprätthållaren av ett avvecklingssystem kan vara en centralbank eller en eller flera av i lagförslaget uppräknade sammanslutningar. Också motsvarande utländska sammanslutningar kan verka som upprätthållare av avvecklingssystem. Med centralbank avses Finlands Bank, Europeiska centralbanken och de andra staternas centralbanker.

Också någon annan än en i lagförslaget nämnd sammanslutning som fastställer och uppfyller i pengar angivna förpliktelser kan upprätthålla ett avvecklingssystem som avses i propositionen om täckningarna i sammanslutningens betalningssystem överförs via ett konto hos centralbanken. Dessutom kan också ett sådant system som inte uppfyller kännetecknen för ett i den föreslagna lagen avsett avvecklingssystem få sin verksamhet att höra till lagens tillämpningsområde om finansministeriet på ansökan av systemets upprätthållare anser att systemet faller under direktivets tillämpningsområde eller att det kan anses vara jämförbart med ett i direktivet avsett avvecklingssystem. På detta sätt försöker man undvika att man i lagen i onödan begränsar utvecklandet av eventuella nya avvecklingssystem.

Den föreslagna lagen skall tillämpas både på avvecklingssystem som i enlighet med direktivet anmälts till kommissionen och på andra finländska avvecklingssystem. Enligt punkt 7 i direktivets ingress kan medlemsstaterna tillämpa bestämmelserna i direktivet på sina inhemska institut som deltar i system i tredje land och på säkerheter som ställs i

samband med deltagande i sådana system. För att finländska sammanslutningar lättare skall kunna delta också i verksamheten i avvecklingssystem i tredje stater föreslås att lagen skall gälla finländska sammanslutningar som är deltagare i sådana avvecklingssystem och de säkerheter som de ställt i samband med deltagande i avvecklingssystemen.

Direktivet gäller också säkerheter som ställs i samband med åtgärder som vidtas av Europeiska centralbanken och medlemsstaternas centralbanker. I samband med att nettningslagen ändrades fogades till 7 § lagen om Finlands Bank (214/1998) ett nytt 2 mom. som uppfyller de i direktivet uppställda kraven med avseende på säkerheter som ställs till Finlands Bank. Det föreslås att man i lagen infogar en direktivsenlig bestämmelse om säkerheter som ställs till Finlands Bank, Europeiska centralbanken och de andra staternas centralbanker. Samtidigt kan nämnda bestämmelse i lagen om Finlands Bank upphävas såsom obehövlig.

I de föreslagna lagen begränsas i överensstämmelse med direktivet möjligheterna att netta eller på annat sätt avveckla en förpliktelse i ett avvecklingssystem när förpliktelsen har anmälts för avveckling efter att insolvensförfarande inletts mot en deltagare i avvecklingssystemet. Förpliktelsen kan avvecklas bara samma dag som insolvensförfarandet inleds. Dessutom förutsätts att clearingorganisationen kan bevisa att den inte vid tidpunkten för avveckling visste eller borde ha vetat om att insolvensförfarande inletts.

Enligt artikel 4 i direktivet får medlemsstaterna i sin nationella lagstiftning föreskriva att inledning av insolvensförfarande mot en deltagare i ett avvecklingssystem inte hindrar att medel som finns tillgängliga på deltagarens avvecklingskonto används för att uppfylla deltagarens förpliktelser i avvecklingssystemet den dag insolvensförfarande inleds. Likaså kan man föreskriva att en till systemet förbunden kreditfacilitet kan an-

vändas mot i systemet befintlig säkerhet efter att insolvensförfarande inletts.

Särskilt när det gäller nettningsbaserad avveckling i värdepappershandeln är det för att minska systemrisken av primär betydelse att trygga att deltagare i avvecklingssystemet har betalningsberedskap. Medel som avskilts för avveckling skall för att avvärja systemrisken kunna användas också efter att insolvensförfarande inletts. Därför föreslås i propositionen att i lagen infogas bestämmelser som följer direktivet när det gäller användningen av avvecklingskonto och kreditfacilitet efter att insolvensförfarande inletts mot en deltagare i avvecklingssystemet.

Dessutom finns i den föreslagna lagen sådana bestämmelser om tillämplig lag och anmälningsskyldighet som direktivet förutsätter. Det föreslås att man också i lagen om värdeandelskonton (827/1991) infogar en motsvarande bestämmelse om tillämplig lag.

3. Propositionens verkningar

Propositionen har inga verkningar på den offentliga ekonomin.

De föreslagna lagarna gör det nuvarande rättsläget klarare och förbättrar de finländska avvecklingssystemens möjligheter att delta i internationella avvecklingssystem.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen grundar sig på ett förslag som utarbetats av en arbetsgrupp som tillsatts av justitieministeriet. I arbetsgruppen fanns företrädare för justitieministeriet, finansministeriet, Finlands Bank, Finlands Värdepapperscentral Ab och Bankföreningen i Finland. Arbetsgruppens betänkande blev färdigt i maj 1999. Betänkandet har varit på remiss hos nio myndigheter och organisationer. Alla utlåtanden om arbetsgruppens förslag var positiva.

Den fortsatta beredningen av propositionen har skett vid justitieministeriet som tjäns-teuppdrag.

DETALJMOTIVERINGAR

1. Lagförslag

1.1. Lag om vissa villkor vid värdepappers- och valutahandel samt avvecklingssystem

1 §. *Tillämpningsområde.* Enligt paragrafens 1 mom. gäller lagen nettning och annan avveckling i avvecklingssystem av betalningar och i momentet avsedda leveransförpliktelser. Till skillnad från nettningenslagen skall den föreslagna lagen tillämpas på avveckling av förpliktelser som ansluter sig till handeln med värdepapper, derivatinstrument och valuta i avvecklingssystem också när avvecklingen sker enligt bruttometoden. Momentets 1 och 2 punkt har samma innehåll som nettningenslagens 1 § 1 mom. 1 och 2 punkt.

Nettningenslagen tillämpas på nettning av förpliktelser som ansluter sig till handeln med värdepapper, derivatinstrument och valuta också när nettningen inte utförs i ett avvecklingssystem. I paragrafens 2 mom. finns en bestämmelse som gäller detta och som inte ändrar nuläget.

Paragrafens 3 mom. motsvarar den nuvarande lagens 1 § 3 mom. Det föreslås att dess ordalydelse preciseras så att den till sitt innehåll skall motsvara artikel 1 c i direktivet. Enligt momentet i fråga gäller lagen också säkerheter som med avseende på avvecklingsverksamheten ställts till förmån för en deltagare i avvecklingssystemet. Enligt definitionen i 2 § 4 mom. av deltagare i ett avvecklingssystem omfattar begreppet både upprätthållaren av avvecklingssystemet och en sammanslutning som deltar i avvecklingssystemets verksamhet. Utöver säkerheter för avvecklingsverksamheten gäller lagen enligt detta lagrum även säkerheter som ställts till Finlands Bank, Europeiska centralbanken och övriga staters centralbanker i samband med penningpolitiska åtgärder och andra centralbanksfunktioner.

2 §. *Definitioner.* I paragrafens 1 mom. definieras begreppet avvecklingssystem. Ett avvecklingssystem är enligt 1 punkten ett system vars verksamhet grundar sig på regler och som upprätthålls av en i momentet avsedd sammanslutning. Ett avvecklingssystem kan upprätthållas av en eller flera

sammanslutningar. Utöver de uppräknade inhemska sammanslutningarna kan en motsvarande utländsk sammanslutning upprätthålla ett i denna punkt avsett avvecklingssystem. Avsikten med förslaget är inte att ändra bestämmelserna i annan lagstiftning om krav på koncession för att idka avvecklingsverksamhet.

Enligt momentets 1 punkt tillämpas lagen på avveckling av förpliktelser i avvecklingssystem som upprätthålls av en centralbank. Med en centralbank avses i den föreslagna lagen Finlands Bank, Europeiska centralbanken och centralbankerna i andra stater.

Finlands Banks checkkontosystem är ett avvecklingssystem som avses i detta lagrum. Checkkontosystemet utgör en del av TARGET-systemet som upprätthålls av Europeiska centralbanken och de nationella centralbankerna tillsammans.

Ett avvecklingssystem kan också upprätthållas av ett i 2 § kreditinstitutslagen (1607/1993) avsett kreditinstitut. Enligt nämnda paragraf avses med kreditinstitut depositionsbanker och andra aktiebolag, andelslag eller hypoteksföreningar vilkas affärsverksamhet har till ändamål att från allmänheten ta emot depositioner eller andra medel som skall återbetalas och att med dessa medel för egen räkning erbjuda krediter och annan därmed jämförbar finansiering. Depositionsbanker är affärsbankerna, sparbankerna, sparbanksaktiebolagen, andelsbankerna, de kooperativa bankerna i aktiebolagsform, i 41 b § andelsbankslagen (1271/1990) avsedda banker i aktiebolagsform samt Leonia Bank Abp.

Bankernas PMJ-betalningssystem samt POPS-systemet som används för förmedling av expressöverföringar, checker och bankväxlar är i detta lagrum avsedda avvecklingssystem. Också andelsbankernas betalningssystem som upprätthålls av Andelsbankernas Centralbank Abp samt sparbankernas och de lokala sparbankernas betalningssystem vilka upprätthålls av Aktia Sparbank Abp är i punkten avsedda avvecklingssystem.

Också en clearingorganisation som avses i 1 kap. 4 § 2 mom. värdepappersmarknadslagen kan upprätthålla ett i momentet avsett avvecklingssystem. Enligt nämnda lagrum

avses med clearingorganisation ett aktiebolag som yrkesmässigt och regelbundet bedriver clearingverksamhet för sådana företagsräkning vilka har beviljats rätt att överlämna värdepappersavslut eller andra transaktioner till clearing hos en clearingorganisation. Med clearingverksamhet avses i nämnda moment bestämmande och avveckling på parter vägnar av förpliktelser som har uppkommit genom avslut vid offentlig värdepappershandel. Med clearingverksamhet avses även bestämmande och avveckling av förpliktelser vilka har uppkommit genom avslut eller överlåtelser utan samband med offentlig handel och avser värdepapper som har anslutits till värdeandelssystemet eller är föremål för offentlig handel.

Systemet för clearing av aktier och aktierelaterade värdeandelar (OM-systemet) och systemet för clearing av masskuldebrev och andra penningmarknadsinstrument (RM-systemet) är avvecklingssystem som avses i nämnda lagrum.

Ett i denna punkt avsett avvecklingssystem kan också upprätthållas av ett optionsföretag som avses i 1 kap. 3 § lagen om handel med standardiserade optioner och terminer. Med ett optionsföretag avses i nämnda paragraf en sammanslutning som idkar optionsbörsvksamhet eller clearing vid optionshandeln eller vardera. Med clearing vid optionshandeln avses enligt 2 § 4 punkten i nämnda kapitel sammanförande av anbud som gäller premien och terminpriset eller motsvarande index så att parterna enligt optionsföretagets reglemente måste ingå ömsesidiga avtal med optionsföretaget om premien, priset eller indexet enligt anbudet.

Det system för clearing vid optionshandeln som upprätthålls av Helsingfors Börs är ett avvecklingssystem som avses i detta lagrum.

Enligt momentets 2 punkt kan också en annan än en i punkt 1 avsedd sammanslutning som fastställer och fullgör penningsförpliktelser upprätthålla ett i momentet avsett avvecklingssystem. Ett i detta lagrum avsett avvecklingssystem kan emellertid enbart vara ett sådant betalningssystem där täckningen överförs via ett konto hos centralbanken. Rätten att inneha ett konto i Finlands Banks checkkontosystem kan beviljas kreditinstitut som verkar under offentlig tillsyn och som har koncession inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. På särskilda grunder kan rätten att inneha checkkonto

under vissa förutsättningar även beviljas värdepappersföretag som verkar under offentlig tillsyn och har koncession inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet samt sammanslutningar som bedriver avvecklingsverksamhet och verkar under offentlig tillsyn. I Finland finns inte för närvarande i denna punkt avsedda avvecklingssystem.

Enligt 3 punkten kan också andra sammanslutningar än de som avses i 1 och 2 punkten få sin verksamhet att höra till lagens tillämpningsområde om finansministeriet på ansökan av den som upprätthåller ett system anser att systemet uppfyller kännetecknen i definitionen av system i direktivet bland annat med tanke på den systemrisk som ansluter sig till dess verksamhet. Även om ett system inte skulle uppfylla alla de kännetecknen för ett system som fastställs i direktivet, kan ministeriet godkänna systemet som ett i lagen avsett avvecklingssystem om det i övrigt kan jämföras med ett system i den mening som direktivet avser.

Paragrafens 2 mom. motsvarar 2 § 1 mom. nettningslagen. Uttrycket part i nettningslagen har ändrats till uttrycket deltagare i avvecklingssystem. Det föreslås att paragrafens 4 mom. ändras i jämförelse med 3 mom. i nettningslagen så att man i stället för att definiera en clearingorganisation definierar en deltagare i ett avvecklingssystem. Därför föreslås att ordet clearingorganisation som används i nettningslagens 2 § 1 mom. 2 punkt ersätts med ordet avvecklingssystem.

Paragrafens 3 mom. motsvarar 2 § 2 mom. nettningslagen. Bara vissa tekniska ändringar har gjorts i momentet. I stället för clearingorganisationens regler hänvisas i överensstämmelse med direktivet till reglerna för avvecklingssystemet. Dessutom har momentet utvidgats i enlighet med artikel 9.1 i direktivet så att det också gäller de regler enligt vilka säkerhet skall ställas till deltagare i avvecklingssystemet, dvs. upprätthållaren av avvecklingssystemet eller en sammanslutning som deltar i avvecklingssystemets verksamhet. Momentets nuvarande ordalydelse täcker inte säkerheter som ställts till förmån för sammanslutningar som deltar i avvecklingsverksamheten.

I 2 § 3 mom. nettningslagen definieras begreppet clearingorganisation. Samma begrepp har definierats annorstädes i lagstiftningen på annat sätt. I det föreslagna 4 mom. har begreppet clearingorganisation

ersatts med begreppet deltagare i avvecklingssystem. Den föreslagna definitionen baserar sig på artikel 2 punkt f i direktivet. Den nya definitionen syftar inte till att ändra det nuvarande läget, utan endast till att skapa klarhet och enhetlighet mellan de i lagen använda begreppen och motsvarande begrepp i direktivet.

I paragrafens 1 moment definieras de avvecklingssystem som omfattas av lagen. De sammanslutningar som kan upprätthålla i 1 mom. avsedda avvecklingssystem räknas upp i momentet. I paragrafens 1 mom. 2 och 3 punkt preciseras inte närmare vilka sammanslutningar som kan upprätthålla i punkten avsedda avvecklingssystem. Enligt det föreslagna 4 mom. avses med deltagare i avvecklingssystem både den som upprätthåller ett avvecklingssystem och en sammanslutning som deltar i avvecklingssystemets verksamhet.

Enligt paragrafens 5 mom. avses med centralbank Finlands Bank, Europeiska centralbanken och centralbankerna i andra stater. Momentet grundar sig på artikel 1 punkt c och artikel 9.1 första strecksatsen i direktivet samt på punkt 7 i direktivets ingress.

Paragrafens 6 mom. grundar sig på artikel 2 punkt 1 i direktivet. Enligt detta moment avses med avvecklingskonto ett i 16 § lagen om värdeandelskonton avsett kommissionskonto som en deltagare i ett avvecklingssystem för för en avvecklingssystemets verksamhet deltagande sammanslutningsräkning. Med ett kommissionskonto avses i nämnda paragrafs 1 mom. ett sådant värdeandelskonto som i enlighet med värdepapperscentralens regler och i syfte att organisera en i 4 a kap. värdepappersmarknadslagen avsedd clearingorganisationens verksamhet förs för en i avvecklingssystemets deltagande sammanslutningsräkning över sammanslutningens och dess kunders värdeandelar. Enligt paragrafens 2 mom. får kontoinnehavarens och dess kunders värdeandelar inte noteras på samma kommissionskonto.

Kommissionskontona betjänar avvecklingsverksamheten genom att de gör det möjligt att på ett gemensamt konto som disponeras av en sammanslutning som deltar i avvecklingssystemets verksamhet temporärt samla ihop värdeandelar för leverans.

Enligt momentet i fråga avses med avvecklingskonto också ett i 4 a kap. 9 § 2 mom. avsett clearingkonto för penningmedel som en deltagare i avvecklingssystemet

för för en i avvecklingssystemets verksamhet deltagande sammanslutningsräkning. En i nämnda kapitel avsedd clearingorganisation får i syfte att organisera clearingverksamheten i eget namn öppna ett konto hos Finlands Bank, en utländsk centralbank, en depositionsbank, ett utländskt kreditinstitut eller en filial till ett sådant för att användas för utbetalningar till och inbetalningar från clearingmedlemmarna och deras kunder. De medel som finns på en sådant konto tillhör inte clearingorganisationen och måste i clearingorganisationens bokföring hållas åtskilda från clearingorganisationens medel.

Paragrafens 7 mom. motsvarar 2 § 4 mom. nettningssystemlagen. Bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll definitionen av insolvensförfarande i artikel 2 punkt j i direktivet.

3 §. *Nettning vid konkurs.* Paragrafens 1 mom. motsvarar 3 § 1 mom. nettningssystemlagen. Det föreslås att ordalydelsen i momentet preciseras i enlighet med de föreslagna nya definitionerna i 2 § och artikel 3.1. punkt 1 i direktivet.

I artikel 3.1 punkt 2 i direktivet finns en bestämmelse om nettning som utförs den dag insolvensförfarande inleds. Direktivet är till denna del ett så kallat harmoniseringsdirektiv. I bestämmelsen begränsas förutsättningarna för nettning mera än i 3 § 2 mom. nettningssystemlagen. Innehållet i det föreslagna 2 mom. följer direktivets bestämmelser.

Om en förpliktelse i enlighet med avvecklingssystemets regler anmäls för avveckling efter att konkurs i fråga om en deltagare i avvecklingssystemet inletts, får denna förpliktelse enligt momentet nettas bara den dag insolvensförfarande inleds. Dessutom förutsätts att den som upprätthåller avvecklingssystemet kan visa att den varken hade eller borde ha haft kännedom om att konkurs inletts vid den tidpunkt då nettningen utfördes.

I den föreslagna lagens 9 § finns en bestämmelse om skyldigheten att underrätta avvecklingssystemet om att insolvensförfarande inletts. Också i 1 § 1 mom. 5 a punkten förordningen om anmälningar som skall göras i konkursärenden (959/1994) föreskrivs om boförvaltarens anmälningsskyldighet gentemot clearingorganisationer. Upprätthållaren av ett avvecklingssystem skall anses ha fått kännedom om att en deltagares konkurs inletts senast när den mottagit en anmälan om konkursen. Upprätthållaren av ett avvecklingssystem måste förete en till-

räckligt tillförlitlig redogörelse över mottagnings tidpunkten om den hävdar att förpliktelsen nettats efter att konkurs inletts men innan den har fått kännedom om inledande av konkurs.

4 §. *Nettningens inverkan på återvinning.* Paragrafens 1 mom. är till innehållet likadan som 4 § 1 mom. nettningslagen.

Ordet clearingorganisation i 4 § 2 mom. nettningslagen har i paragrafens 2 mom. ersatts med uttrycket deltagare i avvecklingssystem. I direktivet finns inte den i slutet av 4 § 2 mom. nettningslagen föreskrivna begränsningen som förutsätter att säkerheten ställts utan oskäligt dröjsmål efter att clearingorganisationen eller en avtalspart fått rätt att kräva säkerhet. Enligt artikel 9.1 i direktivet påverkar inte ett insolvensförfarande mot den deltagare som ställt en säkerhet i ett avvecklingssystem de rättigheter som en deltagare i systemet har till en säkerhet som ställts i samband med systemet och inte heller centralbankens rättigheter till säkerheter som ställts till den, oberoende av när säkerheterna ifråga har ställts. Därför har begränsningen i nettningslagen i fråga om tidpunkten för ställande av säkerhet lämnats bort i detta moment.

5 §. *Nettning vid företagssanering.* Paragrafen är till sitt innehåll likadan som 5 § nettningslagen.

6 §. *Nettning vid insolvensförfarande i fråga om kreditinstitut.* Paragrafens 1 mom. har samma innehåll som 6 § 1 mom. nettningslagen.

I paragrafens 2 mom. har likadana, av direktivet föranledda ändringar gjorts som i 3 § 2 mom.

Paragrafens 3 mom. har samma innehåll som 6 § 3 mom. nettningslagen.

7 §. *Nettningens inverkan på utsökning.* Paragrafens 1 mom. har samma innehåll som 7 § 1 mom. nettningslagen.

Direktivet gäller inte utsökning. Enligt 7 § nettningslagen tillämpas på nettning vid utsökning emellertid samma principer som på nettning vid konkurs. Med tanke på enhetligheten har i paragrafens 2 mom. gjorts likadana ändringar som i 3 § 2 mom och 6 § 2 mom.

8 §. *Tillämpning av bestämmelserna i avvecklingssystemen.* Paragrafen motsvarar i fråga om avveckling av betalningsförpliktelser till sitt innehåll 7 a § nettningslagen. Ordalydelsen i den föreslagna paragrafen täcker förutom bruttoavveckling av betal-

ningsförpliktelser i betalningssystem även bruttoavveckling i avvecklingssystem för värdepapper av förpliktelser som uppstår i värdepappershandeln. Om en förpliktelse enligt bestämmelserna i denna lag får nettas i ett avvecklingssystem utan hinder av insolvensförfarande mot en deltagare i avvecklingssystemet, får den enligt detta moment också avvecklas på annat sätt i avvecklingssystemet utan hinder av insolvensförfarandet. Nettning efter att insolvensförfarande inletts mot en deltagare i ett avvecklingssystem regleras i lagens 3, 5 och 6 §.

Det föreslås att paragrafens 2 mom. i jämförelse med 7 a § 2 mom. nettningslagen ändras på motsvarande sätt så att också en förpliktelse i värdepappershandeln anses ha uppkommit när en deltagare i ett avvecklingssystem enligt avvecklingssystemets regler inte har rätt att ensidigt återkalla ett uppdrag som gäller förpliktelsen. Enligt 18 § 2 mom. lagen om betalningsöverföringar har inte heller beställaren av ett betalningsuppdrag rätt att återkalla uppdraget efter det att en part i ett betalningssystem enligt systemets regler inte längre har rätt att återkalla betalningsuppdraget. Samma princip gäller i fråga om förpliktelser som avvecklas i avvecklingssystemen för värdepapper.

9 §. *Underrättelse om inledande av insolvensförfarande mot deltagare i avvecklingssystem.* Paragrafen grundar sig på artikel 6.2 och 6.3 i direktivet. Enligt denna paragraf skall den myndighet som fattat ett beslut om inledande av insolvensförfarande mot en deltagare i ett avvecklingssystem omedelbart underrätta finansministeriet om sitt beslut. Ministeriet skall utan dröjsmål meddela beslutet till alla avvecklingssystem som den sammanslutning som insolvensförfarandet avser deltar i. Denna anmälan skall enligt momentet göras till den som upprätthåller systemet i fråga. Dessutom skall ministeriet utan dröjsmål underrätta alla de behöriga myndigheter som staterna inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet uppgett för kommissionen att skall ta emot anmälningar av denna typ för respektive stats räkning.

10 §. *Säkerhet som ställts till förmån för centralbank.* Direktivet gäller förutom säkerheter som ställts till deltagarna i ett avvecklingssystem i samband med deltagande i avvecklingssystemet även säkerheter som ställts till medlemsstaternas centralbanker och Europeiska centralbanken i samband med penningpolitiska åtgärder och andra

centralbanksfunktioner. I fråga om Finlands Bank uppfyller 7 § 2 mom. lagen om Finlands Bank nuförtiden direktivets krav. Bestämmelsen gäller emellertid inte Europeiska centralbanken eller de andra medlemsstaternas centralbanker. Därför föreslås att nämnda bestämmelse i lagen om Finlands Bank upphävs och i den föreslagna lagen infogas en bestämmelse med samma sakinhåll. I enlighet med den i förslaget omfattade principen skall bestämmelsen gälla förutom säkerheter som ställts till Finlands Bank, Europeiska centralbanken och de andra medlemsstaternas centralbanker också säkerheter som ställts till centralbanker i tredje staten utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

11 §. *Användning av kreditfacilitet och avvecklingskonto efter att insolvensförfarande inletts.* Enligt artikel 4 i direktivet kan medlemsstaterna föreskriva att en deltagares kreditfacilitet som är förbunden med systemet och medel som finns på en deltagares avvecklingskonto under vissa förutsättningar kan användas för att fullgöra deltagarens förpliktelser i systemet. Artikeln är dispositiv och förpliktar inte medlemsstaterna att infoga med den överensstämmande bestämmelser i sin lagstiftning.

En i artikeln avsedd kreditfacilitet kan redan nuförtiden fullgöras genom avtal. För att förhindra slutledningar till det motsatta föreslås att en bestämmelse i överensstämmelse med direktivet om möjligheten att använda en kreditfacilitet efter att insolvensförfarande inletts skall utgöra paragrafens 1 mom. Syftet med momentet är bara att ange att kreditfaciliteter kan användas ännu efter att insolvensförfarande inletts. Det förpliktar inte deltagaren i ett avvecklingssystem till att bevilja kredit. En kreditfacilitet är möjlig bara om den deltagare som ställts inför ett insolvensförfarande ännu vid den tidpunkt när förfarandet inleds har fri säkerhet till sitt förfogande i avvecklingssystemet.

I de finländska betalningssystemen används inte sådana avvecklingskonton som avses i direktivet. I enlighet med definitionen i 2 § 6 mom. gäller 2 mom. bara konton som används i avvecklingssystemen för värdepapper, dvs. i värdepappersmarknadslagen avsedda clearingkonton och i lagen om värdeandelskonton avsedda kommissionskonton.

Medel och värdepapper som finns på i 2 mom. avsedda clearingkonton och kommissionskonton kan enligt detta moment användas utan hinder av insolvensförfarande

mot en deltagare i ett avvecklingssystem för att fullgöra deltagarens förpliktelser i avvecklingssystemet. Om en förpliktelse anmäls för avveckling före insolvensförfarandet inleddes, kan den avvecklas inom en obegränsad tid också efter dagen för inledande av insolvensförfarande. Om den anmäls för avveckling först efter att insolvensförfarandet har inletts, men innan upprätthållaren av avvecklingssystemet visste om inledande av insolvensförfarande, kan den enligt 3 § 2 mom. avvecklas bara den dag insolvensförfarandet inleds. För klarhetens skull konstateras detta också i momentets andra mening.

Syftet med propositionen är inte att ändra det nuvarande läget när det gäller kommissionskonton. Därför hänvisar 3 mom. till värdepappersmarknadslagens 4 a kap. 11 §, enligt vilken en clearingorganisation har panträtt i värdeandelar som noterats på ett kommissionskonto, om den övertagit ansvaret för betalningen av värdeandelarna. Värdeandelarna kan realiseras omedelbart om kontoinnehavaren försummar sin avvecklingsförpliktelse. På motsvarande sätt fungerar värdeandelar som noterats på ett värdeandelskonto som säkerhet för en sammanslutning som deltar i ett avvecklingssystemets verksamhet (en clearingmedlem) om sammanslutningen har betalat köpeskillingen för värdeandelarna.

12 §. *Tillämplig lag.* Enligt artikel 2 punkt a första stycket andra strecksatsen i direktivet skall lagen i den medlemsstat som deltagarna valt tillämpas på ett avvecklingssystem. Deltagarna kan emellertid välja lagen endast i en medlemsstat där åtminstone en av dem har sitt huvudkontor. De inbördes rättigheter och skyldigheter som ett avvecklingssystemets deltagare har i avvecklingssystemet bestäms på basis av den valda lagen.

Det föreslås att man i paragrafens 1 och 2 mom. föreskriver vad som framgår av artikel 8 i direktivet, dvs. om insolvensförfarande inleds mot en deltagare i ett avvecklingssystem, skall efter att förfarandet inletts den lag som tillämpas på avvecklingssystemet tillämpas på de rättigheter och förpliktelser som uppstår för deltagaren genom och i samband med deltagande i detta system.

Om en sammanslutning som finsk lag inte tillämpas på deltar i ett system som faller under finsk lag, skall enligt 1 mom. efter att insolvensförfarande inletts mot sammanslutningen finsk lag tillämpas på alla rättigheter

och förpliktelser som följer av eller uppstått i samband med sammanslutningens deltagande i avvecklingssystemet. Om det t.ex. i ett avvecklingssystem som omfattas av finsk lag finns en dansk deltagare mot vilken insolvensförfarande inletts och på vilken dansk lag tillämpas, skall finsk lag som tillämpas på själva avvecklingssystemet också tillämpas på de rättigheter och förpliktelser som för denna deltagares del uppstått genom och i anslutning till detta avvecklingssystem.

Om en sammanslutning som omfattas av den finska lagens tillämpningsområde deltar i ett avvecklingssystem som omfattas av direktivets tillämpningsområde eller i ett motsvarande avvecklingssystem i ett tredje land och finsk lag inte tillämpas på avvecklingssystemet i fråga, skall på de rättigheter och förpliktelser som för sammanslutningens del följer av eller uppstått i anslutning till deltagande i systemet på motsvarande sätt efter att insolvensförfarande inletts mot sammanslutningen enligt 2 *mom.* i stället för finsk lag den stats lag tillämpas som tillämpas på själva avvecklingssystemet.

Paragrafens 3 *mom.* grundar sig på direktivets artikel 9.2 som gäller situationer när en rättighet till ett värdepapper har noterats i ett register, på ett konto eller i ett system för centraliserad förvaring så att ett skriftligt värdepapper inte är i cirkulation. Enligt detta moment skall på panträtt eller annan rättighet som hänför sig till värdepapper tillämpas lagen i den stat där rättigheten noterats i ett register eller på ett konto.

Bestämmelsen i direktivet kan anses uttrycka en allmänt godkänd rättsprincip som tillämpas i stor omfattning redan nuförtiden i de fall då rättigheter som hänför sig till värdepapper kan överföras eller panträtter grundas genom en registrering. I fråga om de värdepapper som faller under finsk lag kan bestämmelsen tillämpas om det enligt finsk lag är möjligt att grunda en rätt till ett värdepapper genom att på det sätt som avses i momentet göra en notering i ett register eller på ett konto utomlands. I dag är detta möjligt när innehavaren till ett förvaltningskonto för register eller annan bok över rättigheter till värdeandelar utomlands. En lagvalsbestämmelse om detta föreslås också infogas i 5 a § lagen om värdeandelskonton.

13 §. *Regler för avvecklingssystem.* I direktivet finns det nästan inga bestämmelser med avseende på innehållet i reglerna för avvecklingssystem. Enligt artikel 3.3 skall

tidpunkten för införande av ett överföringsuppdrag i systemet fastställas i reglerna. Likaså förutsätts i artikel 5 att man i reglerna fastställer vid vilken tidpunkt en deltagare eller tredje man inte längre får återkalla ett överföringsuppdrag.

Enligt paragrafens 1 *mom.* skall ovan nämnda omständigheter framgå av avvecklingssystemets regler. Dessutom uppräknas i momentet vissa för avvecklingssystemets verksamhet viktiga frågor som skall framgå av reglerna. Förteckningen är inte uttömmande och kraven på innehållet i reglerna är rätt allmänna. Avsikten är att lämna tillräcklig prövningsrätt för avvecklingssystemet när det organiserar sin verksamhet.

Enligt paragrafens 2 *mom.* skall den eller de som upprätthåller ett avvecklingssystem meddela finansministeriet avvecklingssystemets regler och ändringar av dessa. Med detta strävar man efter att säkerställa att reglerna är ändamålsenliga och uppfyller de krav som uppställs i direktivet, om systemet är ett system som omfattas av direktivet. Också andra än sådana system som omfattas av direktivet skall meddela sina regler och ändringar av dessa till finansministeriet. Anmälningsskyldigheten gäller dock inte Finlands Bank, i värdepappersmarknadslagen avsedda clearingorganisationer eller optionsföretag som avses i lagen om handel med standardiserade optioner och terminer. Finansministeriet fastställer redan nu reglerna för de sist nämnda avvecklingssystemen med stöd av den lagstiftning som gäller dem.

14 §. *Anmälningar till kommissionen.* Paragrafens 1 *mom.* grundar sig på artikel 10.1 i direktivet. I enlighet med detta moment skall finansministeriet meddela kommissionen de avvecklingssystem som hör till direktivets tillämpningsområde och som faller under finsk lag. Alla finska i 2 § 1 *mom.* avsedda avvecklingssystem hör nödvändigtvis inte till direktivets tillämpningsområde t.ex. av den anledningen att den systemrisk som avses i direktivet inte finns i deras verksamhet. Sådana avvecklingssystem anmäls inte till kommissionen.

Enligt paragrafens 2 *mom.* skall finansministeriet innan det fattar beslut om anmälan av ett system till kommissionen begära utlåtande av Finlands Bank och finansinspektionen, utom när det gäller Finlands Banks avvecklingssystem. Dessutom skall finansministeriet försäkra sig om att avvecklingssystemets regler uppfyller kraven i direktivet

t.ex. i fråga om när ett överföringsuppdrag införs i avvecklingssystemet och återkallande av överföringsuppdrag. I detta avseende grundar sig momentet på artikel 2 a punkt 1 tredje strecksatsen enligt vilken medlemsstaterna skall förvissa sig om att systemets regler är tillfredsställande.

Enligt momentet i fråga skall finansministeriet begära ett utlåtande av Finlands Bank och finansinspektionen också när en i 2 § 1 mom. 3 punkten avsedd sammanslutning har lämnat ministeriet en ansökan om att ett system skall godkännas som ett system som hör till direktivets tillämpningsområde eller som ett därmed motsvarande system. Utlåtandet skall begäras innan ministeriet fattar sitt beslut i frågan.

Paragrafens 3 mom. grundar sig på artikel 10.1 i direktivet. Enligt detta skall finansministeriet meddela kommissionen till vilken finsk myndighet de andra EES-staterna skall sända en i direktivets 6.2 artikel avsedd anmälan om att insolvensförfarande inletts mot en deltagare i ett system.

15 §. *Anmälningsskyldighet för deltagare i avvecklingssystem.* Paragrafens 1 mom. grundar sig på artikel 10.2 i direktivet. Enligt detta skall upprätthållaren av ett avvecklingssystem meddela finansministeriet vem som deltar i systemet och förändringar i fråga om deltagarna.

Paragrafens 2 mom. grundar sig på artikel 10.4 i direktivet. Enligt detta skall en deltagare i ett avvecklingssystem på begäran meddela vilka avvecklingssystem den deltar i och lämna uppgifter om det huvudsakliga innehållet i avvecklingssystemets regler. Uppgifterna om reglerna skall vara sådana att mottagaren av uppgifterna på basis av dem kan få en helhetsbild av avvecklingssystemets verksamhet.

16 §. *Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser.* I paragrafens 1 mom. finns en sedvanlig bestämmelse om ikraftträdande.

Enligt paragrafens 2 mom. upphävs nettningsslagen och 7 § 2 mom. lagen om Finlands Bank genom denna lag. I fråga om detta hänvisas till motiveringarna för 10 § i den föreslagna lagen.

Enligt paragrafens 3 mom. skall lagen dock inte tillämpas om insolvensförfarande har inletts mot en deltagare i ett avvecklingssystem innan lagen har trätt i kraft.

Enligt paragrafens 4 mom. skall de som upprätthåller avvecklingssystem och som när lagen träder i kraft bedriver avvecklings-

verksamhet i fråga om betalningar eller värdepapper meddela avvecklingssystemets regler och deltagare till finansministeriet inom tre månader från att lagen trätt i kraft.

1.2. Lag om värdeandelskonton

5 a §. Det föreslås att i paragrafen infogas ett nytt 4 mom. som föreskriver tillämplig lag när en innehavare av ett förvaltningskonto för register eller bok utomlands över rättigheter som hänför sig till värdeandelar. Härvid skall förutsättningarna för överlåtelse av äganderätt eller uppkomst av annan sakrätt liksom även tvister mellan innehavare av olika rättigheter i stället för att avgöras enligt finsk lag avgöras enligt lagstiftningen i kontoinnehavarens stat.

Ett förvaltningskonto kan vara ägarspecifikt varvid rättigheterna till värdeandelar noteras direkt på värdeandelskontot. Förvaltningskontona är emellertid oftast gemensamma konton där värdeandelar som tillhör flera olika ägare samlats ihop. T.ex. värdeandelar som överförts till en utländsk värdepapperscentral noteras i Finland på ett förvaltningskonto som förs i den ifrågavarande värdepapperscentralens namn. Fördelningen av värdeandelar mellan olika ägare eller pant-rätter och andra rättigheter till värdeandelar-na noteras då överhuvudtaget inte på värdeandelskontot. Dessa uppgifter framgår bara av förvaltningskontoinnehavarens egna register.

I den internationella placeringsverksamheten är det vanligt att den slutliga ägaren kommer fram först i slutet av en lång uppdragskedja. Varje värdepappersföretag känner till bara sina egna uppdragsförhållanden. En utländsk värdepapperscentral eller annan innehavare av ett förvaltningskonto känner bara till sina egna uppdragsgivare, vilka i sin tur för bok bara över sina egna kunder och deras värdeandelar.

Det är en allmän regel inom den internationella privaträtten att den lag som skall tillämpas på en sakrätt bestäms av var egendomen är belägen (*lex rei sitae*). Denna princip gäller också värdepapper. Det är inte alltid klart var ett till en värdeandel omvandlat immateriellt värdepapper befinner sig. En i Finland emitterad värdeandel finns nämligen alltid noterad i det finska värdeandelsystemet även om den genom ett förvaltningskonto skulle ha flyttats över till en annan stat för hantering. I de nordiska länder-

na har man allmänt ansett att värdeandelen härvid är i den i utlandet verksamma kon-
toinnehavarens besittning.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar det ovan sagda. En uttrycklig lagvalsbestäm-
melse kan emellertid anses vara nödvändig
med tanke på internationaliseringen av pla-
ceringsverksamheten och värdepapperscen-
tralernas gemensamma verksamhet. För att
undvika motsatta konklusioner har bestäm-
melsen skrivits i allmän form så att den gäl-
ler alla sakrätter till värdeandelar. Den föl-
jer alltså men är vidsträcktare än artikel 9.2 i
direktivet som gäller enbart den lag som
skall tillämpas på säkerheter som ställs till
avvecklingssystem eller centralbanken.

Enligt förslaget skall lagen i den stat där
innehavaren av ett förvaltningskonto för re-
gister eller konto tillämpas. Således skall
värdeandelar som flyttats över från Finland
till den svenska värdepapperscentralen samt
rättigheter som hänför sig till dem noteras i
enlighet med lagstiftningen i Sverige. Den
svenska lagstiftningen avgör härvid också
vilken lag som skall tillämpas om värdean-
delarna noterats i Sverige på ett förvalt-
ningskonto med avseende på vilket bok-
föringen sker i någon tredje stat.

Eftersom man nuförtiden bara kan notera
värdeandelar som ägs av utländska placerare

på ett förvaltningskonto, är också största
delen av innehavarna av förvaltningskonton
verksamma utomlands. Också när kontoin-
nehavaren är en finländsk bank, för de ut-
ländska värdepappersföretag som är dess
uppdragsgivare bok utomlands. I enlighet
med den föreslagna bestämmelsen bestäms
den tillämpliga lagen härvid enligt den ut-
ländska uppdragsgivaren.

I bestämmelsen finns ett uttryckligt om-
nämmande om att de noteringar som gjorts i
det finska värdeandelssystemet alltid har
prioritet. T.ex. antalet värdeandelar avgörs
alltid på basis av noteringarna på värdean-
delskontot även om kontoinnehavarens egen
bokföring skulle ange ett större eller ett min-
dre antal. Sådana situationer kan uppstå t.ex.
när försäljningar från kontot ännu inte hun-
nit noteras i kontoinnehavarens bokföring.

2. Ikraftträdande

Tiden för genomförande enligt artikel 11.1
i direktivet går ut den 11 december 1999.
Därför föreslås att lagenarna träder i kraft
nämnda dag.

Med stöd av vad som ovan anförts före-
läggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om vissa villkor vid värdepappers- och valutahandel samt avvecklingssystem

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag gäller nettning och annan av-
veckling i avvecklingssystem av betalnings-
förpliktelser och av sådana leveransförplik-
telser som är förknippade med

1) handel med i 2 § lagen om värdepap-
persföretag (579/1996) avsedda investerings-
objekt samt andra därmed jämförbara värde-
papper och derivatinstrument, eller

2) handel med valuta som är giltig i Fin-

land eller i ett annat land eller med valu-
taenheter.

Denna lag tillämpas också på sådan i
1 mom. avsedd nettning som gäller betal-
nings- och leveransförpliktelser förknippade
med handel med värdepapper, derivatinstru-
ment och valuta och som inte utförs i ett av-
vecklingssystem.

Denna lag gäller också säkerheter som har
ställts till förmån för en avtalspart eller en
deltagare i ett avvecklingssystem för bedri-
vande av sådan verksamhet som avses i den-
na paragraf eller till förmån för centralban-

ken när den sköter uppgifter som ankommer på en centralbank.

2 §

Definitioner

Med *avvecklingssystem* avses i denna lag ett på regler grundat system

1) som en centralbank, ett kreditinstitut som avses i 2 § kreditinstitutslagen (1607/1993), en clearingorganisation som avses i 1 kap. 4 § 2 mom. 2 punkten värdepappersmarknadslagen (495/1989), ett optionsföretag som avses i 1 kap. 3 § lagen om handel med standardiserade optioner och terminer (772/1988) eller en utländsk sammanslutning som motsvarar någon av de ovan nämnda upprätthåller ensam eller tillsammans med andra i denna punkt avsedda sammanslutningar, eller

2) i vilket man fastställer och fullgör penningförpliktelser och där täckningarna i betalningssystemet överförs via ett konto hos centralbanken, eller

3) som finansministeriet på ansökan av en sammanslutning har godkänt som ett system som hör till tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets direktiv 98/26/EG om slutgiltig avveckling i system för överföring av betalningar och värdepapper eller som ett motsvarande system.

Med *nettning* avses i denna lag att enligt ett avtalsvillkor som skall anses sedvanligt

1) motstående betalnings- och leveransförpliktelser mellan två avtalsparter sammanförs enligt förfallodagen till en betalningsförpliktelse eller till en leveransförpliktelse som gäller investeringsobjekt av samma art,

2) förpliktelser som flera av deltagarna har i ett avvecklingssystem sammanförs inom detta avvecklingssystem på det sätt som avses i 1 punkten, eller att

3) alla betalnings- och leveransförpliktelser mellan avtalsparterna förfaller till betalning eller kan fås att förfalla och sammanföras på det sätt som avtalats, om insolvensförfarande inleds mot en avtalspart.

Med ett *avvecklingsavtal som inbegriper säkerhet* avses reglerna i ett avvecklingssystem, enligt vilka det till förmån för en deltagare i avvecklingssystemet skall ställas säkerhet för fullgörande av de förpliktelser som är förknippade med avveckling, samt andra avtal som är sedvanliga inom handeln med värdepapper, derivatinstrument eller

valuta och enligt vilka det till förmån för den andra avtalsparten skall ställas säkerhet för fullgörande av den förpliktelse som skall nettas.

Med *deltagare i avvecklingssystem* avses den som upprätthåller ett avvecklingssystem och en sammanslutning som deltar i avvecklingssystemets verksamhet.

Med *centralbank* avses Finlands Bank, Europeiska centralbanken och centralbankerna i andra stater.

Med ett *avvecklingskonto* avses ett i 16 § lagen om värdeandelskonton (827/1991) avsett kommissionskonto och ett i 4 a kap. 9 § 2 mom. värdepappersmarknadslagen avsett clearingkonto som en deltagare i ett avvecklingssystem öppnat för en sammanslutning som deltar i avvecklingssystemets verksamhet.

Med *inledande av insolvensförfarande* avses inledande av konkurs, företagssanering eller skuldsanering för privatpersoner, beslut om att ett kreditinstituts verksamhet skall avbrytas eller att det skall träda i likvidation, att ett kreditinstitut skall stängas eller att dess koncession skall återkallas samt andra med dessa jämförbara myndighetsbeslut om inledande av exekution.

3 §

Nettning vid konkurs

Förpliktelser som har uppkommit innan konkurs inleds får nettas utan hinder av konkursen och nettning har bindande verkan när det gäller konkurs i fråga om en avtalspart och en deltagare i ett avvecklingssystem.

Om förpliktelserna i enlighet med ett avvecklingssystemets regler har anmälts för avveckling efter att konkurs i fråga om en deltagare i avvecklingssystemet har inletts, har nettning av förpliktelserna den dag konkursen inleds bindande verkan vid deltagarens konkurs om den som upprätthåller avvecklingssystemet kan visa att den varken hade eller borde ha haft kännedom om att konkurs hade inletts när förpliktelserna nettades.

4 §

Nettningens inverkan på återvinning

Nettning återgår inte med stöd av 10 §

lagen om återvinning till konkursbo (758/1991), fastän prestationen har gjorts med ovanliga betalningsmedel eller i förtid eller med ett belopp som med hänsyn till boets tillgångar skall anses vara avsevärt.

Säkerheter som har ställts i enlighet med avvecklingsavtal som inbegriper säkerhet återgår inte med stöd av 14 § lagen om återvinning till konkursbo.

5 §

Nettning vid företagssanering

En förpliktelse kan nettas utan hinder av ett betalningsförbud som avses i 17 § lagen om företagssanering (47/1993), ett individsförbud som avses i 19 § 1 mom. 2 och 3 punkten i nämnda lag samt ett temporärt förbud som har meddelats med stöd av 22 § i nämnda lag.

Rättigheter som hänför sig till säkerheter som ställts i enlighet med avvecklingsavtal som inbegriper säkerhet kan göras gällande utan hinder av 19 § 1 mom. 1 och 2 punkten lagen om företagssanering samt sådana temporära förbud som meddelats med stöd av 22 § i nämnda lag.

Om gäldenären i enlighet med det samtycke som utredaren givit fortsätter med handeln med värdepapper, derivatinstrument eller valuta, kan de förpliktelser som har uppkommit under saneringsförfarandet utan hinder av saneringsförfarandet nettas mot de förpliktelser som har uppkommit innan förfarandet inleddes. Den förpliktelse som skall nettas anses då i sin helhet ha uppkommit under den tid saneringsförfarandet pågått. Om ingen utredare har förordnats, kan en domstol bevilja tillstånd att fortsätta med sådan handel som avses i detta moment.

Vad som i denna paragraf bestäms om företagssanering gäller i tillämpliga delar skuldsanering för privatpersoner.

6 §

Nettning vid insolvensförfarande i fråga om kreditinstitut

Förpliktelser som har uppkommit innan insolvensförfarande har inletts kan nettas utan hinder av 93 § kreditinstitutslagen, 35 § affärsbankslagen (1269/1990), 100 § spar-

bankslagen (1270/1990) och 58 § andelsbankslagen (1271/1990).

Om förpliktelse i enlighet med avvecklingssystemets regler har anmälts för avveckling efter att insolvensförfarande i fråga om en deltagare i avvecklingssystemet har inletts, har nettning av förpliktelse den dag insolvensförfarandet inleds bindande verkan vid insolvensförfarandet om den som upprätthåller avvecklingssystemet kan visa att den varken hade eller borde ha haft kännedom om att insolvensförfarande hade inletts när förpliktelserna nettades.

Rättigheter som hänför sig till säkerheter som ställts i enlighet med avvecklingsavtal som inbegriper säkerhet kan göras gällande utan hinder av de lagrum som nämns i 1 mom., fastän insolvensförfarande har inletts i fråga om det kreditinstitut som har ställt säkerheten.

7 §

Nettningens inverkan på utsökning

Om en fordran som utmätts av gäldenären har nettats innan betalningsförbud har delgivits, riktas utmätningen mot den sammanförda betalnings- eller leveransförpliktelsen. En utmätt fordran får inte nettas mot en förpliktelse som har uppkommit efter att betalningsförbud har delgivits.

Om förpliktelserna i enlighet med avvecklingssystemets regler har anmälts för avveckling efter att betalningsförbud har delgivits, har nettning av förpliktelserna den dag betalningsförbudet delges utan hinder av 1 mom. bindande verkan vid utsökningen om den som upprätthåller avvecklingssystemet kan visa att den varken hade eller borde ha haft kännedom om betalningsförbudet när förpliktelserna nettades.

8 §

Tillämpning av bestämmelserna i avvecklingssystemen

Om en förpliktelse enligt bestämmelserna i denna lag får nettas trots att ett insolvensförfarande har inletts mot en deltagare i avvecklingssystemet, får den också på annat sätt avvecklas i avvecklingssystemet fastän insolvensförfarande har inletts mot deltaga-

ren.

En förpliktelse som avvecklas i avvecklingssystemet anses vid tillämpningen av denna lag ha uppkommit när en deltagare i avvecklingssystemet enligt avvecklingssystemets regler inte har rätt att ensidigt återkalla ett uppdrag som gäller förpliktelsen.

9 §

Underrättelse om inledande av insolvensförfarande mot deltagare i avvecklingssystem

Den domstol eller myndighet av annat slag som har fattat ett beslut om inledande av insolvensförfarande i fråga om en deltagare i ett avvecklingssystem skall utan dröjsmål underrätta finansministeriet om sitt beslut. Ministeriet skall utan dröjsmål sända meddelande om beslutet till den som upprätthåller avvecklingssystemet i fråga och till de behöriga myndigheter som de andra staterna inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet har uppgett för kommissionen.

10 §

Säkerhet som ställts till förmån för centralbank

Rättigheter som hänför sig till säkerheter som ställts till förmån för centralbanken för skötseln av de uppgifter som ankommer på centralbanken kan göras gällande oberoende av att insolvensförfarande eller något annat därmed jämförbart förfarande har inletts mot den som ställt säkerheten. En säkerhet återgår inte med stöd av 14 § lagen om återvinning till konkursbo.

11 §

Användning av kreditfacilitet och avvecklingskonto efter att insolvensförfarande inletts

En kreditfacilitet som en deltagare i ett avvecklingssystem har i anslutning till avvecklingssystemet kan utan hinder av insolvensförfarande i fråga om deltagaren i avvecklingssystemet och mot i systemet tillgänglig säkerhet användas för att uppfylla deltagarens förpliktelser i avvecklingssystemet.

met.

Medel och värdepapper som en deltagare i ett avvecklingssystem har på ett avvecklingskonto i avvecklingssystemet kan utan hinder av insolvensförfarande användas för att uppfylla deltagarens förpliktelser i avvecklingssystemet. Om en förpliktelse i enlighet med avvecklingssystemets regler anmäls för avveckling efter att insolvensförfarande mot deltagaren har inletts, får emellertid de medel och värdepapper som finns på avvecklingskontot användas för att uppfylla förpliktelsen i fråga endast den dag insolvensförfarandet inleds.

Bestämmelser om panträtt i värdeandelar som noteras på kommissionskonton som avses i 16 § lagen om värdeandelskonton finns i 4 a kap. 11 § värdepappersmarknadslagen.

12 §

Tillämplig lag

När en sammanslutning på vilken finsk lag inte tillämpas deltar i ett avvecklingssystem som omfattas av finsk lag, skall efter att insolvensförfarande har inletts mot sammanslutningen finsk lag tillämpas på de rättigheter och förpliktelser som följer av sammanslutningens deltagande i avvecklingssystemet eller som uppstått i anslutning till det.

När en sammanslutning på vilken finsk lag tillämpas deltar i ett sådant avvecklingssystem inom tillämpningsområdet för direktivet om slutgiltig avveckling i system för överföring av betalningar och värdepapper eller i ett sådant motsvarande avvecklingssystem i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet som inte omfattas av finsk lag, skall efter att insolvensförfarande har inletts mot sammanslutningen den stats lag som tillämpas på avvecklingssystemet i fråga tillämpas på de rättigheter och förpliktelser som följer av sammanslutningens deltagande i detta avvecklingssystem eller som uppstått i anslutning till det.

Om ett värdepapper inte har emitterats i skriftlig form eller om det har lämnats i förvar i ett förvaringssystem, skall på panträtt eller annan rättighet som gäller värdepappret tillämpas lagen i den stat där rättigheten registrerats i ett register eller på ett konto. Bestämmelser om den lag som tillämpas på rättigheter som gäller värdeandelar finns i 5 a § 4 mom. lagen om värdeandelskonton.

13 §

Regler för avvecklingssystem

Ett avvecklingssystem skall ha skriftliga regler av vilka framgår

1) vem eller vilka som upprätthåller avvecklingssystemet,

2) vilken stats lag som tillämpas på avvecklingssystemet,

3) hur reglerna ändras och hur deltagarna informeras om ändringar,

4) deltagarna i avvecklingssystemet eller grunderna för hur man kan ansluta sig till systemet och utträda eller uteslutas ur det,

5) vilka betalnings- och leveransförpliktelser som avvecklas i avvecklingssystemet och hur de fastställs så att de blir bindande för deltagarna i avvecklingssystemet,

6) vilka skyldigheter och vilket ansvar upprätthållaren av avvecklingssystemet har, och om det finns flera upprätthållare hur ansvaret fördelas mellan dem,

7) den tidpunkt vid vilken en förpliktelse anses ha anmälts för avveckling,

8) den tidpunkt efter vilken en deltagare i avvecklingssystemet inte ensidigt får återkalla ett uppdrag som avser en förpliktelse som anmälts för avveckling,

9) ställande och innehav av säkerheter som eventuellt krävs av deltagarna i avvecklingssystemet,

10) hur avvecklingssystemets verksamhet sköts vid störningssituationer eller när en deltagare i avvecklingssystemet försummat sina förpliktelser.

Den som upprätthåller ett avvecklingssystem skall meddela finansministeriet avvecklingssystemets regler och ändringar av dem innan avvecklingssystemets verksamhet inleds eller en ändring av reglerna träder i kraft. Anmälningsskyldigheten gäller dock inte centralbanken, clearingorganisationer och optionsföretag.

14 §

Anmälningar till kommissionen

Finansministeriet skall specificera och anmäla till kommissionen de avvecklingssystem som hör till tillämpningsområdet för direktivet om slutgiltig avveckling i system för överföring av betalningar och värdepapper och på vilka finsk lag skall tillämpas.

Om det inte är fråga om ett avvecklingssystem som upprätthålls av centralbanken, skall finansministeriet innan det fattar ett beslut om anmälan av ett avvecklingssystem till kommissionen begära utlåtande av Finlands Bank och finansinspektionen samt försäkra sig om att avvecklingssystemets regler uppfyller de krav som uppställs i det i 1 mom. nämnda direktivet. Detta gäller även innan finansministeriet fattar ett i 2 § 1 mom. 3 punkten avsett beslut.

Finansministeriet skall underrätta kommissionen om till vilken finsk myndighet andra stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet skall meddela att insolvensförfarande inletts mot deltagare i avvecklingssystem som de anmält till kommissionen och som hör till tillämpningsområdet för det i 1 mom. nämnda direktivet.

15 §

Anmälningsskyldighet för deltagare i avvecklingssystem

Den som upprätthåller ett avvecklingssystem skall meddela finansministeriet deltagarna i avvecklingssystemet och förändringar i fråga om dessa.

En deltagare i avvecklingssystem skall på begäran uppge vilka avvecklingssystem den deltar i och lämna uppgifter om det huvudsakliga innehållet i reglerna för dessa avvecklingssystem.

16 §

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 11 december 1999.

Genom denna lag upphävs lagen den 19 juni 1997 om vissa villkor vid värdepappers- och valutahandel samt betalningssystem (588/1997) jämte ändringar samt 7 § 2 mom. lagen den 27 mars 1998 om Finlands Bank (214/1998), sådant detta lagrum lyder i lag 1004/1998.

Denna lag tillämpas inte, om insolvensförfarande har inletts innan lagen har trätt i kraft.

Den som när denna lag träder i kraft upprätthåller ett avvecklingssystem för nettning av betalnings- och leveransförpliktelser eller

för annan avvecklingsverksamhet skall fullgöra i 13 § 2 mom. och 15 § 1 mom. avsedd anmälningsskyldighet inom tre månader från lagens ikraftträdande.

2.

Lag

om ändring av lagen om värdeandelskonton

I enlighet med riksdagens beslut fogas till 5 a § lagen den 17 maj 1991 om värdeandelskonton (827/1991), sådant detta lagrum lyder i lag 1387/1995 och 993/1998, ett nytt 4 mom. som följer:

5 a §

Om innehavaren av ett förvaltningskonto eller kontoinnehavarens uppdragsgivare beträffande rättigheter som gäller värdeandelar för ett register eller ett konto i någon annan

stat, skall denna stats lag tillämpas på rättsinnehavarens rättigheter, ifall inte något annat följer av noteringarna i fråga om kontot.

Denna lag träder i kraft den 11 december 1999.

Helsingfors den 14 oktober 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Johannes Koskinen*

